

Motion till riksdagen

1989/90:Sf47

av Rune Backlund m.fl. (c)

med anledning av prop. 1989/90:86 om åtgärder mot etnisk diskriminering m.m.

I rätt riktning?

Jämlikhet, valfrihet och samverkan är de mål som Sveriges regering satt upp för invandrapolitiken. Dessa mål har ännu inte uppnåtts på ett flertal områden. Vi har i tidigare motioner fört fram kritik vad gäller dessa brister. Det finns anledning att här åter poängtera vissa särskilt viktiga områden.

Arbetslösheten bland utländska medborgare är dubbelt så hög som bland svenska medborgare. Skillnaden är särskilt märkbar när det gäller ungdomars möjlighet att få arbete. Inslaget av långtidsarbetslösa är betydligt större bland utländska medborgare.

En större andel av invandrareleverna har problem i skolan och behöver extra hjälp. Det är inte lika vanligt att invandrarungdomar söker sig vidare till gymnasiet och till högskolan.

Ungdomar med sociala problem är i hög utsträckning invandrarbarn. Mellan 60 och 70 % av dem som är i behov av vård enligt LVU utgörs av ungdomar med invandrarbakgrund.

Beredskapen ute i kommunerna att ta hand om det stora antalet äldre med invandrarbakgrund är dålig. Utbildad tvåspråkig vårdpersonal saknas.

Stödet till invandrarnas organisationer, tidningar m.m. har långsamt urholkats genom att anslagen inte har räknats upp i full utsträckning i förhållande till pris- och löneutvecklingen.

Dessa och andra brister visar på behovet av en utvärdering av hur de övergripande målen för invandrapolitiken uppfylls. Vi har tidigare motionerat om detta och finner här anledning att återupprepa kravet. Vad här anförts bör ges regeringen till känna.

Precisering av valfrihetsmålet

Valfriheten, att kunna utveckla det egna kulturarvet inom ramen för de normer som gäller, är av central betydelse för en anpassning till vårt samhälle. Det är i det närmaste ogörligt att definiera begreppet så att det inte ger upphov till tolknings- och tillämpningsproblem. Denna svårighet har gjort att man under årens lopp kommit att ifrågasätta dess grund som mål för invandrapolitiken. Förslag har uppkommit att byta ut ordet valfrihet mot respekt. Detta förändrar dock inte situationen nämnvärt. Det är vad valfriheten bety-

der i praktiken som är intressant och det är detta som kan leda fram till förbättringar.

Valfriheten fylls med det innehåll som den aktuella politiska utvecklingen bestämmer. Det behövs således en medveten strävan att komma bort från den i många fall ojämlika makt- och resursfördelning som råder. Först då blir valfriheten annat än en chimär. Det bör vara en ideologisk utgångspunkt att förankra invandrarfrågorna i övriga samhällsfrågor.

Klargöranden av valfrihetsmålet behövs för att underlätta samvaron människor emellan. I propositionen ges en omfattande beskrivning av de problem som finns på området och även försök till förklaring av orsakssamband. Det är därför otillfredsställande att några förslag till ytterligare överväganden inte lämnas där. Vad här anförts om precisering av valfrihetsmålet bör ges regeringen till känna.

Förbud mot rasistiska organisationer

Demokrati innebär respekt och ömsesidig förståelse. Av detta följer att människor enligt regeringsformen har rätt att t.ex. bilda föreningar för att på så sätt tillvarata sina intressen. Denna rätt kan dock inskränkas i lag i fråga om verksamhet som innebär förföljelse av folkgrupp av viss ras, med viss hudfärg eller visst etniskt ursprung.

Att ytterligare begränsa föreningsrätten genom ett förbud mot bildandet av rasistiska organisationer utgör mot denna bakgrund ett diskutabelt ingrepp i föreningsfriheten som är en av de demokratiska fri- och rättigheterna i vårt land.

Centerpartiet har i flera sammanhang motionerat om behovet av en lagstiftning om ideella föreningar. Detta gör sig med all tydlighet gällande i de fall man väljer att införa en lagstiftning om förbud mot rasistiska föreningar. Frågor om inträde, utträde, vad som skall avses med en organisation m.m. kan vara just sådana frågor som får avgörande betydelse i detta sammanhang. För att en lagstiftning skall få avsedd effekt måste definitionen av vad en organisation är göras klar och entydig.

Vi är av den uppfattningen att stor restriktivitet bör iakttas när man skall göra inskränkningar som kan komma att inkräkta på föreningsfriheten. Samtidigt är vi medvetna om att man måste vara uppmärksam på och beredd att vidta åtgärder mot olika slag av rasism och främlingsfientlighet. Sådana åtgärder bör i första hand ske genom upplysning och opinionsbildning. En annan tänkbar möjlighet är att ytterligare skärpa straffen för brott mot olika former av rasdiskriminerande yttringar. Sådana åtgärder för att motverka etnisk diskriminering bör därför övervägas. Vad här anförts bör ges regeringen till känna.

Etnisk diskriminering i arbetslivet

För arbetslivet saknas det regler som direkt kan sägas ha tillkommit som skydd mot etnisk diskriminering. Det finns vissa lagregler, t.ex. lagen om anställningsskydd, som har till syfte att förhindra osaklighet, godtycke och orättvisa i vid bemärkelse. På den privata sidan är man i princip fri att anställa vem man vill.

Vi finner det angeläget att lagstiftning mot etnisk diskriminering i arbetslivet övervägs på nytt. Vi vill dock betona att ett straffrättsligt ingripande bör undvikas. Vägen för sanktionering bör gå via skadeståndet.

Vem som skall vara övervakande myndighet om sådan lag införs är inte självklart. Jämställdhetsombudsmannen har vid tidigare utredningsarbete varit på förslag för denna uppgift. Efter diskrimineringsombudsmannens (DO) inrättande är det tänkbart att denne får det uppdraget under förutsättning att ämbetet blir kvar med nuvarande funktion. Det är å andra sidan inte säkert att DO har någon uppgift att fylla om särskild lagreglering på det arbetsrättsliga området införs.

I propositionen nämns inget om den etniska diskriminering som kan förekomma på grund av myndighetsbeslut. Denna diskriminering kan bl.a. ligga i ett diskriminerande beslut eller ett diskriminerande uppträdande av en myndighetsperson. Möjligheterna till rättelse är ganska små, och det finns därför anledning att även analysera denna form av diskriminering i det utredningsarbete som skall initieras.

Vi förutsätter att det blir en parlamentarisk medverkan i det utredningsarbete som här föreslås. Vad här anförts om närmare utredning om lagreglering mot etnisk diskriminering i arbetslivet bör ges regeringen till känna.

Grupptalan och skadestånd

Hets mot folkgrupp är helt naturligt ett brott som inte en enskild utan en grupp kan utsättas för. Detta medför vissa svårigheter vad gäller talemöjligheten. Vi ifrågasätter det praktiskt möjliga med att kunna föra grupptalan. I likhet med viss juridisk expertis finner vi det svårt att se hur en sådan talan skall kunna utformas inom ramen för vårt straffprocess- och skadeståndsrättsliga system. Vi ställer oss därför tveksamma till föredragandens förslag om utredning.

DO-verksamhetens framtida inriktning

Det är angeläget att en ny utvärdering av DO och nämnden mot etnisk diskriminering görs, och detta bör ske inom loppet av en treårsperiod. Om en lagstiftning mot etnisk diskriminering genomförs torde behovet av DO och den etniska nämnden bli något mindre. Vi vill vidare betona kommunernas ansvar i dessa frågor. Ett ökat kommunalt ansvar skulle avsevärt minska DO:s handläggningstider.

Invandrarkvinnornas situation

Invandrarkvinnornas många gånger utsatta situation uppmärksammas inte i propositionen. De utgör en ytterligt känslig grupp som ofta har svårt att göra sin stämma hörd både i hemmet och i samhället. Många kvinnor är i behov av svenskundervisning och kompletterande skol- och yrkesutbildning. Barn- tillsynsfrågorna måste också belysas i detta sammanhang. En förutsättning för att kvinnorna skall kunna delta i utbildning och arbetsliv är i regel att någon form av barntillsyn kan erbjudas.

Frågan hur man på ett bättre sätt ger dem möjlighet att assimileras och kunna verka i samhället bör således särskilt uppmärksammas i den utredning som föreslås bli tillsatt. Vad här anförts bör ges regeringen till känna.

Mot. 1989/90
Sf47

Forskning

Ett ökat stöd till invandrarforskningen behövs för att kunna förbättra invandrarpolitiken. Vi vill särskilt fästa uppmärksamheten på två områden. Invandrarungdomarnas situation och framtida möjligheter med avseende på utbildning och arbete är ett viktigt forskningsområde. Här bör särskilt belysas det system för språkundervisning som tillämpas i dag. Det andra området gäller kultur- och religionsutövandet och vad den mångfald av kultur- och religionsyttringar som i dag finns betyder och för med sig på en rad samhällsområden.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en utvärdering av målen för invandrarpolitiken.
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en precisering av valfrihetsmålet.
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lagstiftning mot rasistiska organisationer.
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lagstiftning mot etnisk diskriminering i arbetslivet.
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om grupptalan och skadestånd.
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om DO:s framtida verksamhetsinriktning.
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utredning av invandrarkvinnornas särskilt utsatta situation.
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om prioriterade forskningsområden.

Stockholm den 14 mars 1990

Rune Backlund (c)

Karin Israelsson (c)

Rosa Östh (c)

Roland Larsson (c)

Kersti Johansson (c)

Ulla Tillander (c)

Göran Engström (c)

Marianne Jönsson (c)